

**INŠTITUT IN AKADEMIJA ZA MULTIMEDIJE
LJUBLJANA**

VIŠJA ŠOLA ZA MULTIMEDIJE

**Diplomsko delo
višješolskega programa**

**ANIMEJSKA KULTURA
POMEN LJUBITELJSKIH PREVODOV ZA SVETOVNO
RAZŠIRJENOST ANIMEJEV**

Blaž Juvan

Ljubljana, september 2009

INŠTITUT IN AKADEMIJA ZA MULTIMEDIJE
LJUBLJANA

VIŠJA ŠOLA ZA MULTIMEDIJE

Diplomsko delo
višješolskega programa

ANIMEJSKA KULTURA
POMEN LJUBITELJSKIH PREVODOV ZA SVETOVNO RAZŠIRJENOST
ANIMEJEV

Kandidat: Blaž JUVAN

Mentor: Dr. Peter PURG

Lektorica: Ana Bajuk

Vpisna številka: 11242007004

Ljubljana, september 2009

IZVLEČEK

Animeji so japonske risanke, ki prihajajo iz Japonske, za njihovo prepoznavnost pa so zaslužni ilegalni ljubiteljski prevodi, ki se imenujejo fansubi. Ljubiteljski prevajalci, ki delajo fansube, so fansubberji, njihovo delo pa se imenuje fansubbing. Čeprav je fansubbing ilegalna dejavnost, je sivo področje v zakonu, zato se ga nihče ne dotika. Avtorji in distributerji se zavedajo, da je fansubbing brezplačna promocija njihovih naslovov, zadovoljni ljubitelji pa v mnogih primerih kupijo originalne DVD-je, čeprav imajo bolj kvalitetne ilegalne fansube. Med industrijo in fansubberji obstaja tiha moralna koda, zaradi katere lahko v najboljših primerih živijo v simbiozi, odvisni drug od drugega. Fansubberji za svoje delo ne zahtevajo plačila, saj jim je v interesu, da čim več gledalcev vidi svojo najljubšo serijo in to tudi spoštujejo.

Ključne besede:

anime, distribucija, prevajanje, risanka, profesionalizem, amaterstvo, podnapisi

ABSTRACT

Anime are cartoons that come from Japan and for their recognition credit goes to fan subtitles known as fansubs. They are called fansubs due to their work in fan translations which is known as fansubbing. Although fansubbing is an illegal activity it is a grey area in law due to which no one is touched. Authors and distributors are aware that fansubbing is free promotion of their titles and satisfied fans in many cases buy original DVDs, although they have more or less better quality illegal fansubs. Between industry and fansubbers exists a silent moral code due to which in best case scenario they live in symbiosis, one depending on the other. Fansubbers don't demand payment for their work as their interest is in others seeing their favourite series and respect it.

Keywords:

anime, distribution, translation, cartoon, professionalism, amateurism, subtitles

Kazalo vsebine

IZVLEČEK.....	4
1. UVOD.....	8
2. JAPONSKA IN ANIMEJI.....	9
3. ZGODOVINA FANSUBBINGA.....	11
3.1 Začetki fansubbinga.....	11
3.2 Sodobni fansubbing.....	12
4. SVET IN ANIMEJI.....	13
5. LJUBITELJSKI PREVAJALCI oz. „FANSUBBERS“.....	14
5.1 Potek izdelave fansubov.....	14
5.1.1 Karaoke.....	17
5.1.2 Logotip.....	18
5.1.3 Stilski podnapisi.....	19
5.1.4. Komentariji.....	20
5.1.5 Zaščita pred krajo in prodajo.....	21
5.2 Namen prevajanja in razširjanja.....	21
5.3 Načini razširjanja.....	25
5.4 Kvaliteta med različnimi fansub skupinami.....	26
5.5 Avtorske pravice.....	28
5.6. Ljubiteljski prevajalci DA ali NE?.....	29
5.7. Nova moralna koda fansubbanja.....	31
6. SKLEP.....	34
7. VIRI.....	36

Kazalo ilustracij

Ilustracija 1: Od leve proti desni; Macross, Astroboy, ef-tale of memories in Walt Disneyeva Miki Miška. (Blaž, Juvan. Vse o animejih. 01.03.2008).....	9
Ilustracija 2: Komercialni disk na levi, DVD na desni. (Kevin586. Laserdisc. 22.5.2005).	11
Ilustracija 3: Iz animeja "Sola", skupina Lunar, angleški jezik. Karaoke zgoraj desno na koncu epizode. (Blaž Juvan. Sola. 5.9.2009).....	17
Ilustracija 4: Iz animeja "Hayate no Gotoku", skupini Eclipse&StaticSubs. Logotip skupin takoj nad naslovom animeja. (Blaž Juvan. Hayate no Gotoku. 5.9.2009).....	18
Ilustracija 5: Iz animeja "Devil May Cry", skupina Animanda. Logotip skupine v zgornjem delu slike. (Blaž Juvan. Devil May Cry. 5.9.2009).....	18
Ilustracija 6: Iz animeja "Haibane Renmei", prevajal Jure Pečar. Nestandardni podnapisi – drug font, barva in velikost. (Blaž Juvan. Haibane Renmei. 5.9.2009).....	19
Ilustracija 7: Iz animeja "Hayate no Gotoku", prevajali skupini Eclipse&StaticSubs. Nestandardni podnapisi - drug font, barva in velikost. (Blaž Juvan. Hayate no Gotoku. 5.9.2009).....	19
Ilustracija 8: Iz animeja "Gunslinger Girl", prevajala skupina Seichi. Podrobnosti uporabljenega orožja pred začetkom epizode. (Blaž Juvan. Gunslinger Girl. 5.9.2009).....	20
Ilustracija 9: Iz animeja "Lucky Star", v angleščino prevajala skupina a.f.k. Pojasnilo za izraz "zoni soup" v zgornjem delu videa. (Blaž Juvan. Lucky Star. 5.9.2009).....	20
Ilustracija 10: Iz animeja One Piece, prevajala skupina Kaizoku-Fansubs. V spodnjem desnem delu videa viden napis "not for sale or rent".(Blaž Juvan. One Piece. 5.9.2009).....	21
Ilustracija 11: Zaslonska slika primerjave iz Yu-Gi-Oha, kjer je na levi cenzurirana angleška verzija hexagrama in na desni originalna japonska. (YuGiOhHexagramEdit.jpg. Wikipedia. 2008).....	23
Ilustracija 12: Zaslonska slika iz animeja "One Piece", ki se je predvajal na televiziji na Tajski. Osebi so zaradi kajenja cenzurirali celo glavo. (Manop. One Piece. 16.11.2007).....	23
Ilustracija 13: Iz animeja "Sailor moon". Japonska verzija na zgornji sliki in Ameriška cenzura na spodnji. (Sailor Moon episode 4 dub change example.jpg. Wikipedia. 2007).....	24
Ilustracija 14: Iz animeja Ghost in the shell, prevajali AnimeJunkies, AnimeOne in Anime-Kraze. (Jorge Díaz Cintas. Fansubs: Audiovisual Translation in an Amateur Environment. 2006).....	26
Ilustracija 15: Iz animeja "Tokyo Magnitude 8.0", slovenski prevod Si-Subs skupine. (Blaž Juvan. Tokyo Magnitude 8.0. 5.9.2009).....	27

1 UVOD

Za diplomsko nalogo s področja fansubbinga in vpliva le-tega na svetovno sceno animejev sem se odločil, ker tudi sam delujem med ljubiteljskimi prevajalci slovenske fansub skupine *Si-Subs*. Prevajanje najljubše serije v domači jezik, z namenom, da tudi drugi lahko uživajo v tovrstnih vsebinah, je nekaj najlepšega, kar prevajalca žene naprej. Fansubi povečujejo zanimanje za animeje, nakup le-teh in nadaljnje spremljanje. So brezplačna promocija animejev, v katere je vloženo veliko truda, znanja in organizacije. Z diplomsko nalogo želim prikazati, kako fansub skupina sploh deluje in kakšna sta potek ter zahtevnost dela. Pri tem nisem pozabil na pomembni vprašanji, kako je s fansubi po zakonski plati in zakaj so fansubi pomembni tudi za industrijo. Preden pa preidem k bistvu diplomske naloge, sem želel pojasniti še izvor animejev, ki se imenujejo tudi japonske risanke, zakaj je to zelo podcenjena zabavna industrija in kako na animeje gleda svet.

2 JAPONSKA IN ANIMEJI

Anime je beseda, ki v Sloveniji in drugih državah izven japonske poimenuje japonske risanke. Uporablja se tudi daljši angleški izraz *japanimation*, a ga ne srečamo pogosto. Na japonskem je anime prenesenka angleške besede *animation*, vendar tam ne pomeni le domačih animiranih risank, ampak vsakršno animacijo. Ker gre za tujo besedo, se zapiše s katakano アニメ (anime). Zgodbe za animeje avtorji črpajo iz večih virov. Najpogosteje so prirejene po mangah, vizualnih romanih (zvrst računalniških iger s poudarkom na zgodbi in minimalno, a ključno interakcijo igralca), lahkih romanah ali pa je delo izpod lastnih peres. Najdejo se tudi priredbe znanih računalniških, konzolnih in drugih iger.

Izraz *anime* (アニメ) je okrajšava daljše besede *animēshon* (アニメーション), ki so jo Japonci prevzeli iz angleščine (animation). Pojavila se je v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. V slovenščini anime izgovorimo z naglašenim prvotnim a-jem, medtem ko je v japonsščini višja intonacija na srednjem zlogu "ni".

Japonska v začetku 20. stoletja ni sama razvila skrivnosti animiranja, ampak so uporabili že razvite tehnike iz Francije, Nemčije, Amerike in Rusije. Tako so lahko leta 1917 naredili prvo dvominutno animacijo samuraja, ki je preizkusil svoje novo rezilo na človeški žrtvi.

Za razliko od ameriškega igranega filmskega trga v tridesetih letih prejšnjega stoletja, si Japonska leta ni mogla privoščiti že zaradi samega kraja, primanjkljaja financ in neprimernih igralcev. Igralci so bili izraziti vzhodnjaki, zato je bilo snemanje filmov v Evropi, Ameriki ali kakršnih koli znanstvenih fantastikah izven Japonske skoraj nemogoče – potemtakem so se lahko posvetili le produkciji v svoji deželi in z lastno kulturo. Z animacijo pa so lahko avtorji ustvarjali kakršne koli like in v kakršnih koli svetovih.

Uspeh Disneyjevega celovečernega risanega filma Sneguljčica in sedem palčkov je na japonske animatorje posebej vplivalo. Osamu Tezuka se je na podlagi Disneyjevih animacijskih tehnik naučil zadeve narediti bolj preprosto in hitreje. Tako so dosegli enako kvaliteto

Ilustracija 1: Od leve proti desni; Macross, Astroboy, ef-tale of memories in Walt Disneyeva Miki Miška. (Blaž, Juvan. Vse o animejih. 01.03.2008)

Juvan, Blaž: Pomen ljubiteljskih prevodov za svetovno razširjenost. Dip. nal. Ljubljana, IAM, 2009
animacije z manj stroški in manj sličic na sekundo, kar mu je začasno omogočilo narediti končne produkte do zastavljenih rokov hitreje.

Pravi razmah japonske animacije, ali kot jo zahodnjaki danes označimo “animeji”, je dosegel že prej omenjeni Osama Tezuka, ki je od zahodnih risank (Betty Boop, Walt Disneyjev Bambi in Mickey Mouse) dobil navdih za danes znane “veliko-oke” like. V sedemdesetih, natančneje leta 1963 je delal na novem projektu “Tetsuwan Atomu” (Astro Boy), ki je bila črno-bela serija o malem robotu. Posledično se je rodil tudi nov žanr “mecha” (robotika), ki se je bolje razvil v desetletju kasneje – Gundam in Macross franšizi.

V osemdesetih se je animejski trg razširil tudi v zahodne države, zadnje desetletje pa je tovrstni stil poznan že na mnogih koncih sveta. (*Blaž in Andrej. Vse o animejih. Sloanime.org. 01.07.2009*)

- **Animeji v Sloveniji**

Slovinci animeje že nekaj časa gledamo v otroškem programu, čeprav gre pri najstarejših v glavnem za tiste, ki so jih japonski studii risali za evropske televizijske postaje. Med temi so Čebelica Maja, Barbapapa in Kalimero.

Prvi tipični anime, predvajan v Sloveniji, je bila Princesa Mononoke, ki je bila leta 2000 predvajana v okviru ljubljanskega filmskega festivala Liffe. Za slovensko distribucijo jo je odkupila Creativa, ki pa jo je v redni kinospored uvrstila šele 2002, ko je povsem pogorela. Istega leta (2002) je v kinodvorane prišlo Čudežno potovanje v distribuciji A. G. Marketa in s pomočjo obširnega oglaševanja uspelo. Na Liffu leta 2003 se je zavrtel tudi Interstella 5555, enourni muzikal skupine Daft Punk, ki ga je režiral Leiji Matsumoto. Leta 2005 je na Liffe in v splošno kinodistribucijo prišel tudi Čarovnik Howl in gibljivi grad.

Medtem se je tudi na televiziji zvrstilo nekaj serij: Kimba – Beli levček, Pokemoni, Mali mečevalci, Rudijevo moštvo, Superpunce, Hikarian, Zenki, Dragonball in celo film Duh v školjki.

Večina serij, predvajanih na televiziji, je izšla tudi na videokasetah, nekatere celo na DVD-jih. Poleg tega je na DVD-ju izšlo tudi Čudežno potovanje. 2004 in 2005 je Blitz izdal DVD-ja animejskih celovečercev Tokijski botri in Izumitelj. (*Anime: Animeji v Sloveniji. Wikipedia.si. 01.09.2009*)

V letu 2007 in 2008 je Blitz izdal tudi naslova Tekkon Kinkreet in Paprika, animejska celovečerca, ki sta na zahodu dobila od kritikov dobre komentarje, med ljubitelji animejev pa

3 ZGODOVINA FANSUBBINGA

Fansub (ali „fan-subtitled“) je film ali televizijski program v tujem jeziku, katerega ljubitelji s prevedenimi podnapisi opremijo v svoj domači jezik. (*Fansub. Wikipedia.com. 14.07.2009*)

3.1 Začetki fansubbinga

Začetki „fansubbinga“ (ljubiteljskega prevajanja) so se začeli nekje v osemdesetih letih, ko je Japonska doživela *anime-boom* in je bila po svetu licencirana le peščica naslovov. Tako so tisti z znanjem japonsčine pričeli prevajati preostale animirane filme, katere so si lahko njihovi prijatelji potem ogledali. Sprva se je to delalo preko VHS kaset, kvaliteta je bila katastrofalna in izdelava draga (tudi več kot 4000 ameriških dolarjev v letu 1986). V tistem času je bilo izdelano le določeno število kopij, katere so razposlali v različne ljubiteljske anime klube, le-ti pa so naslove še dodatno presneli in razširjali naprej za manjše zneske.

Zgodnejši način prevajanja je potekal s pomočjo analogne montažne opreme. Najprej je

Ilustracija 2: Komercialni disk na levi, DVD na desni. (Kevin586. Laserdisc. 22.5.2005)

bilo potrebno pridobiti izvorni video, znan tudi kot „raw“ (surovi video). Boljše verzije so se pridobile preko komercialnega laserskega diska (Ilustracija 2). Lahko se je delalo tudi preko VHS kaset, vendar se je kvaliteta videa drastično izgubila. Iz samega videa je bilo za tem potrebno spisati prevedeno skripto dialogov, ki se je popolnoma ujemala s samim videom, potem pa s posebnim računalnikom časovno uskladiti začetke in konce vsakega dialoga. Oseba, ki je to počela, je morala gledati video in zraven vstavljati in spreminjati podnapise s posebnim tekstovnim programom na računalniku. V takratnem času najpopularnejša JACOsub (za Commodore Amige) in Substation Alpha (za Windows), slednji je še danes v uporabi. Ko je bilo vse pripravljeno, je bilo potrebno narediti enega ali več „mastrov“ (prva kopija), iz katerih so se potem delale nadaljnje kopije za distribucijo. Prvotna podnaslovljena kopija se je izdelala tako, da se je surovi video predvajal skozi računalnik, ki je podpiral funkcijo „genlock“ (sinhronizacije videa s podnapisi) in čezenj prepisoval pripravljene podnapise. Prva kopija je bila običajno posneta na S-VHS (Super VHS), ki je ohranila najboljšo kvaliteto in bila dosti dražja od običajne VHS

Juvan, Blaž: Pomen ljubiteljskih prevodov za svetovno razširjenost. Dip. nal. Ljubljana, IAM, 2009
kasete. S-VHS se je nato poslal glavnemu „distributerju“. (*Fansub: Early fansubs. Wikipedia.com.*
14.07.2009)

3.2 Sodobni fansubbing

Današnji postopki fansubbinga potekajo povsem s pomočjo računalnika in programske opreme. RAW video se sedaj dobi preko snemalnikov iz japonskih TV programov in so takoj dostopni na P2P omrežjih Winny, Share ali Perfect Dark v različnih video formatih (.avi, .ogg, .wmv, .mkv, .mp4 in danes redko tudi .ts). Proti staremu načinu pridobivanja RAW materiala preko laserdiskov, je tovrstni način mnogo hitrejši in mnogokrat tudi kvalitetnejši. Še v času PAL/NTSC televizijskih standardov, je bila kvaliteta posnetega materiala bistveno slabša od kasnejših DVD izdaj istih vsebin. Zato so mnogi fansubberji takoj po izdaji DVD-jev raje uporabili le-te. Danes pa se na dosti TV programih predvaja 16:9 HD 720i signal, kateri pa je mnogo kvalitetnejši in ni več potrebe po čakanju na DVD ali BluRay izdaje. Obenem se s strani japonskih in ameriških distributerjev pojavljajo tudi spletne video pretočne vsebine, ki se prav tako uporabljajo za obdelovalni material. Programska oprema za prevajanje, ki se danes uporablja, je v večini Aegisub, kjer se prevode lahko tudi stilsko oblikuje in do določene mere animira. Za naprednejše animacije tekstov se uporablja Adobe After Effect ali kakšen drug alternativni program. Pri združevanju teksta z videom se še precej uporablja VirtualDub, pogosteje tudi mkvmerge. Postopki pri novejših, kvalitetnih fansub skupinah so precej bolj porazdeljeni kot je bilo to v času analogne tehnologije. Sedaj se delo v najbolj specializiranih skupinah razdeli na 11 različnih bolj ali manj pomembnih področij. Najbolj realno število je običajno 5–6 članov, kjer se več področij razvrsti na manj članov. Danes je lahko z dobro organizacijo vsaka nova epizoda prevedena tudi v roku enega dneva od prejema surovega videa. Čas celotnega postopka se lahko bistveno razlikuje od zahtevnosti prevajanega animeja. Ponekod fansubberji celo poiščejo poznavalce določenega področja (tehničnega, medicinskega, kemijskega, filozofskega itd.), saj je lahko zahtevnost vsebine dogajanja večja od pričakovanja prevajalcev. (*Fansub: Modern fansub techniques. Wikipedia.com. 14.07.2009*)

4 SVET IN ANIMEJI

Animeji so v svetovni trg vstopili v šestdesetih letih, vendar se je šele okoli osemdesetih in devetdesetih let začela večja širitev trga. Trg so uspeli razširiti tudi v preostali Aziji, Evropi in Latinski Ameriki. Podjetja za distribucijo animejev so bila pristojna za licenciranje in distribucijo zunaj Japonske. Licencirane animeje so distributerji opremili z govornim jezikom ciljne države in dodali še podnapise za razumevanje japonskih glasov.

Animejska industrija se tako kot ostala filmska industrija deli na pet različnih svetovnih regij distribucije, zaradi katerih se izdaje zaklene le na določene regije in jih uradno ni mogoče predvajati na drugih domačih predvajalnikih:

Regija 1 (zajema Združene države Amerike in Kanado) – *NTSC U/C*

Regija 2 (Evropa) – *PAL, PAL/E*

Regija 3 (Azija) - *NTSC-J*

Regija 4 (Avstralija, Mehika)

Druge regije (Južna Amerika, Afrika, itd.)

Japonska industrija nima pravic za distribuiranje animejskih naslovov po svetu, zato morajo licence za različne regije zakupiti druga tuja podjetja. Znano je, da so podjetja za epizodo nekaterih animejskih serij pripravljena plačati tudi do 20.000 dolarjev. Ta denar se tujim distributerjem povrne šele s prodajo DVD-jev in oglasi na video pretočnih straneh. (*Anime industry. Wikipedia.com. 04.09.2009*)

5 LJUBITELJSKI PREVAJALCI oz. „FANSUBBERS“

5.1 Potek izdelave fansubov

Za kvalitetno izdelavo končnega izdelka, ki vsebuje stilsko oblikovane slovnične prevode in kjer so prevedeni tudi okoliški napisi in teksti, je potrebna skupina organizacijsko podkovanih zvestih ljubiteljev te industrije, ki obvladajo točno določeno fansubbing področje. Precejšno pozornost skupine posvečajo tudi izdelavi animiranih karaok, naslovnih logotipov in pogosto tudi sprotnim komentarjem nejasnih dogodkov in fraz.

Postopki pri novejših, kvalitetnih fansub skupinah so precej bolj porazdeljeni kot je bilo to v času analogne tehnologije. Sedaj se delo v najbolj specializiranih skupinah razdeli na:

- **Pridobiteljje RAW-ov** – v najboljšem primeru je to nekdo, ki direktno z japonskih programov posname najboljšo kvaliteto določene serije in jo posreduje na P2P omrežje (Bittorrent ali Winny) ali direktno prevajalski skupini. Datoteke so običajno v formatu .avi, .wmv, .mp4, .mkv, se pa danes pojavlja še novejša različica, ki vsebuje tudi časovne porazdelitve dialogov v formatu .ts. (*Larch. What Goes Into A Fansub (aka an idiot's guide). 2008*)
- **Prevajalce** – japonščina mu mora biti zelo blizu, saj dialoge prevaja direktno iz poslušanja vsebine, običajno pa teksta ne usklajuje časovno z vsebino. Zapisuje samo imena govorcev in prevedene dialoge. Pri delu uporablja beležnico. (*Larch. What Goes Into A Fansub (aka an idiot's guide). 2008*)
- **Lektorje** – lektorji predvsem skrbijo za to, da so grobo prevedeni dialogi še enkrat obdelani. To je običajno nadgradnja dela prevajalcev, saj skrbijo, da so dialogi pravilno prevedeni v angleščino (le redko v druge jezike). (*Larch. What Goes Into A Fansub (aka an idiot's guide). 2008*)
- **Urednik** – oseba, ki poskrbi, da so prevedeni dialogi v pravilni angleščini, so pravilno urejeni in še dodatno popravijo slovnico. (*Larch. What Goes Into A Fansub (aka an idiot's guide). 2008*)
- **Časovne usklajevalce** – imajo običajno najtežje delo izmed vseh članov. Poskrbeti

morajo, da se prevedeni dialogi ujemajo z govorom iz AV materiala. Pri delu je potrebna velika koncentracija in sposobnost razločevanja med začetki/konci dialogov, pravilno prehajanje med kadri ipd. Včasih se je pri tem delu uporabljal Sub Station Alpha, vendar je podpora zanj poniknila in se zato uporabljata boljša programa Aegisub in Sabbu. (Larch. *What Goes Into A Fansub (aka an idiot's guide)*. 2008)

- **Oblikovalci teksta** – skrbeti morajo za izgled podnapisov (izbira pisav, velikosti in barve), obenem pa oblikujejo tudi razne napise, ki se pojavljajo v videu (na tablah, v zvezkih, stavbah, oblačkih itd.). To je tudi eno pomembnejših del za skupino, saj kvaliteta odloča o prepoznavnosti same skupine na sceni. Običajno se uporablja Sub Station Alpha ali Aegisub. (Larch. *What Goes Into A Fansub (aka an idiot's guide)*. 2008)
- **After Effects** – določenih tekstov v video materialu ni možno prevesti in uskladiti z enostavnimi skriptami v osnovnih datotekah *.ass/.ssa*, ki se uporabljajo za shranjevanje prevodov in stile podnapisov. Zato se pridobi še dodatnega člana, ki s posebnimi programi za animacijske efekte doda še najtežje efekte k tekstu (recimo Adobe After Effects). (Larch. *What Goes Into A Fansub (aka an idiot's guide)*. 2008)
- **Oblikovalce karaok** – s prihodom računalniške obdelave videa, so se razvile tudi tehnike izdelave karaok za vhodne in izhodne špice pri animejih. Tisti, ki časovno usklajuje zloge spevne glasbe, običajno sodeluje tudi z After Effect članom, ki mu nato karaoke stilsko animira. Karaoke so prisotne v skoraj vsakem animeju in nosijo precejšen pomen gledalcem, ki jih radi prepevajo. Včasih na karaokah dela čisto posebna ekipa, ki vključuje časovne usklajevalce in oblikovalce teksta. (Larch. *What Goes Into A Fansub (aka an idiot's guide)*. 2008)
- **Encoderje** – lahko bi ga prevedeno imenovali „video inženir“. To so običajno pomembnejša sila skupin in skrbijo za končni izdelek prepleta videa in vseh podnapisov/tekstov. Najbolj se trudijo pridobiti RAW datoteke, ki so kar se da brez napak in čim bližje najboljši kvaliteti, kjer inženirju ni potrebno še dodatno obdelovati slike in zvokov. Po potrebi lahko inženirji s posebnimi filtri poskrbijo, da je končni izdelek kvalitetnejši od pridobljenega RAWA. To je tudi zadnja faza celotnega poteka izdelave fansuba. Inženir je opremljen z VirtualDub programom in Textsub filtri, obenem so potrebni tudi posebni video kodeki za kompresiranje videa v formate Xvid

Juvan, Blaž: *Pomen ljubiteljskih prevodov za svetovno razširjenost*. Dip. nal. Ljubljana, IAM, 2009
in H.264. Pri tem Textsub filter omogoča graviranje podnapisov v video datoteko.

- **Preverjevalce kvalitete** – pri preverjanju kvalitete se gre še skozi mnogo stvari, preden se končni fansub pošlje v širni svet.. Dokončno se preveri možnost napak v videu/zvoku, prevodih, animiranih tekstih, karaokah in drugih dodatkih. Pri končnem encodu se lahko zgodijo napake, kjer se pokvarijo stili podnapisov, barve ali pa video dobi artefakte, preskakovanje slike, razlike v barvah ipd. Vse opažene napake se zapišejo v tekstovno datoteko in pošljejo na predhodno fazo. (*Larch. What Goes Into A Fansub (aka an idiot's guide). 2008*)
- **Distributerje** – za širšo publiko je potrebno pridobiti vire, ki razpolagajo z dovolj sposobnimi internetnimi povezavami (100 mbit ali več), saj se ob objavah fansubov nanje obesi tudi več tisoč ljubiteljev, ki si želijo pogledati najnovejšo epizodo izdanega animeja. Za razpošiljanje se uporablja Bittorrent in ostale p2p programe. (*Larch. What Goes Into A Fansub (aka an idiot's guide). 2008*)

Končni produkti fansubov, ki grejo skozi vse navedene faze, se od uradnih izdaj DVD-jev razlikujejo v devetih očitnih lastnostih (izdelek se od skupine do skupine razlikuje):

- uporaba različnih pisav v celotni epizodi,
- uporaba različnih barv podnapisov za vsak govorjeni lik,
- dolžina podnapisov je lahko daljša od dveh vrstic (tudi do štiri vrstice),
- uporaba komentarjev v zgornjem delu videa,
- dolžina podnapisov na zaslonu je odvisna od dolžine scene,
- karaoke pri glasbenih špicah na začetku in koncu epizode,
- dodane informacije o ekipi, ki je projekt prevajala in
- prevodi zaslug za anime na začetku in koncu epizode.

(*Jorge Díaz Cintas in sod. Jostrans.org. 2006, str. 37-52*)

5.1.1 Karaoke

Karaoke so se v fansubih pojavile šele s pojavom digitalnega fansubinga in so zelo nepogrešljiva nadgradnja. Tako kot se imenuje, karaoke poudarjajo vhodne in izhodne sekvence vsakega animeja. V osnovi animeji nimajo nikakršnih karaok, niti uradne DVD izdaje običajno ne dodajajo teh stilskih dodatkov. Mnogi gledalci radi prepevajo glasbo, ki se predvaja na začetku epizode, če pa je ta še lično animirana, toliko raje. Karaoke vključujejo japonske pismenke, zapis pismenk v latinici in prevod pesmi.

Pri karaokah običajno sodelujeta časovni usklajevalec in oblikovalec podnapisov. Glasbo na začetku je potrebno časovno zlogovno uskladiti s pomočjo Aegisuba ali Sabbu, animirani efekti se dodajo z Aegisubom ali tudi Adobe After Effects programom. Obstajajo tudi skupine, kjer en član posebej skrbi le za karaoke.

Ilustracija 3: Iz animeja "Sola", skupina Lunar, angleški jezik. Karaoke zgoraj desno na koncu epizode. (Blaž Juvan. Sola. 5.9.2009)

Skupina naredi karaoke s prvo izdano epizodo, potem pa iste uporabljajo skozi vse nadaljnje, dokler se vhodna/izhodna špica ne zamenja. Takrat je potrebno celoten postopek izdelave karaok ponoviti. S pojavom video formata matroska, lahko fansub skupine enostavno izrežejo ven vse vhodne in izhodne sekvence, ter s pomočjo skripte v glavnem videu povežejo z zunanjsima video datotekama, ki vsebujeta prvotno vhodno in izhodno špico. Tako lahko gledalec sam izbere, ali bo vhodne/izhodne sekvence gledal ali ne.

5.1.2 Logotip

Logotip je pečat vsake skupine, ki po eni strani oteži krajo in razpečevanje tovrstnega dela pod drugim imenom, po drugi strani pa je bolj tekmovalnega značaja med fansub skupinami. Član, ki je zadolžen za efekte, poskrbi da je logotip skupine na las enak logotipu naslova animeja, vključno z animacijo. Tega se mnoge skupine ne poslužujejo, saj jim kopiranje originalnega logotipa animeja ne predstavlja bistvenega dela postopka izdelave.

Ilustracija 4: Iz animeja "Hayate no Gotoku", skupini Eclipse&StaticSubs.

Logotip skupin takoj nad naslovom animeja. (Blaž Juvan. Hayate no Gotoku. 5.9.2009)

Ilustracija 5: Iz animeja "Devil May Cry", skupina Animanda. Logotip skupine v zgornjem delu slike. (Blaž Juvan. Devil May Cry. 5.9.2009)

5.1.3 Stilski podnapisi

Za razliko od uradnih izdaj, kjer so standardi omejeni na le nekaj različnih pisav in barv, pri fansubih te omejitve ni. V začetkih fansubanja se je precej fansubberjev držalo enakih standardov, kot so jih uporabljali pri DVD Video izdajah, kaj kmalu pa jim je digitalizacija omogočila poljubno izbiro pisav, velikosti in barv. Kvalitetnejše skupine izberejo pravo barvo in pisavo, ki se ujema s tematiko naslova. Končni izdelek izgleda dosti bolj berljiv od starih, nazobčanih in dolgočasnih pisav.

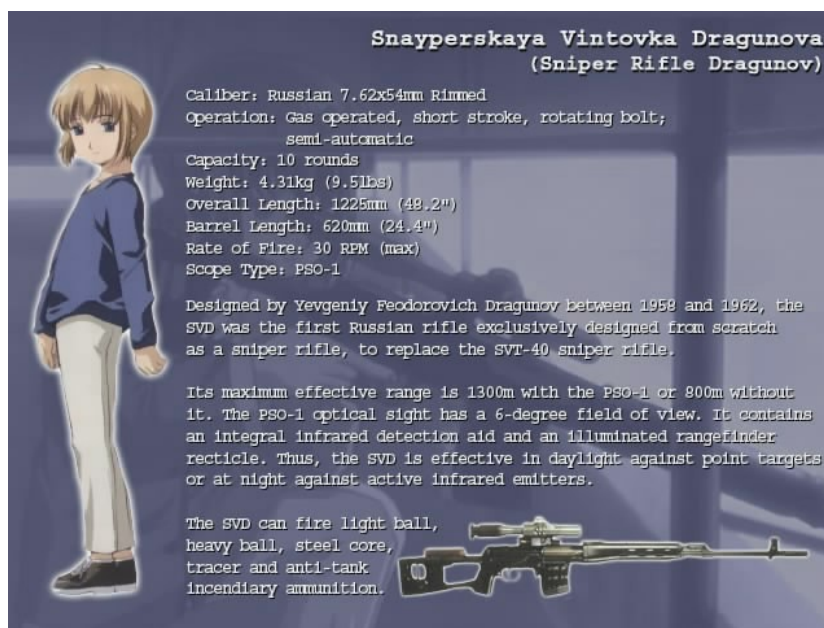
Ilustracija 6: Iz animeja "Haibane Renmei", prevajal Jure Pečar. Nestandardni podnapisi – drug font, barva in velikost. (Blaž Juvan. Haibane Renmei. 5.9.2009)

Ilustracija 7: Iz animeja "Hayate no Gotoku", prevajali skupini Eclipse&StaticSubs. Nestandardni podnapisi - drug font, barva in velikost. (Blaž Juvan. Hayate no Gotoku. 5.9.2009)

5.1.4 Komentarji

Sprotni komentarji v animeju so lahko dobra ali slaba lastnost. Če so le-ti kratki in vsebujejo nekajbesedno razlago, jih je še vedno mogoče prebrati. Če pa so to daljši teksti, so za gledalca zelo moteči, saj mora predvajanje videa ustaviti in komentar prebrati. Najboljši komentarji se postavljajo na začetek ali konec epizode, kjer se razložijo vsi dogodki, fraze, elementi in druge bolj ali manj pomembne stvari. Najboljši primer razlage v animeju je razlaga vsakega uporabljenega orožja v *Gunslinger Girl*, fansub skupine Seichi.

Ilustracija 8: Iz animeja "Gunslinger Girl", prevajala skupina Seichi. Podrobnosti uporabljenega orožja pred začetkom epizode. (Blaž Juvan. *Gunslinger Girl*. 5.9.2009)

Ilustracija 9: Iz animeja "Lucky Star", v angleščino prevajala skupina a.f.k. Pojasnilo za izraz "zoni soup" v zgornjem delu videa. (Blaž Juvan. *Lucky Star*. 5.9.2009)

5.1.5 Zaščita pred krajo in prodajo

Fansubi so sami po sebi ukradeno avtorsko delo, kamor ljubitelji obesijo svoje prevode in jih postavijo na splet. Pa vendar fansubberji spoštujejo moralno kodo in ne prevajajo z namenom, da bi se njihovo delo preprodajalo. Zato nekatere skupine svoje fansube opremijo tudi s preprostimi oznakami „Not for sale or rent ...“, kar prepreči nadaljnjo uporabo teh vsebin za prodajo ali izposojlo za plačilo.

Ilustracija 10: Iz animeja One Piece, prevajala skupina Kaizoku-Fansubs. V spodnjem desnem delu videa viden napis "not for sale or rent". (Blaž Juvan. One Piece. 5.9.2009)

5.2 Namen prevajanja in razširjanja

Omenil sem že, da so začetki fansubbinga nastali zaradi izoliranosti Japonske in slabega dotoka japonske zabavne industrije na zahod – mnogi naslovi so potrebovali leta, da so dobili uradne distributerje v Ameriki in Evropi, še več naslovov pa niti ni prišlo dlje kot na japonske TV zaslone. Zadnja leta se animeji licencirajo v večjih količinah, vendar jih precej še vedno ostane videnih le na Japonskem, večinoma le obskurni naslovi. Pri razširjanju naslovov mnogo pomagajo tudi legalne pretočne strani, ki predvajajo nove naslove, ali pa jih celo v sodelovanju s tujimi (angleškimi) distributerji podnaslovijo in naredijo sočasno izdajo.

Juvan, Blaž: Pomen ljubiteljskih prevodov za svetovno razširjenost. Dip. nal. Ljubljana, IAM, 2009

Pred letom dni se je v Ameriki odvijala konvencija o industriji animejev *Otakon 2008*, vključena pa je bila tudi okrogla miza med fansubberji in predstavniki industrije; med njimi je prevajalec iz *Shinsen-Subs* fansub skupine izjavil slednje: „Karkoli že lahko rečemo o fansubbingu, je po mojem mnenju med gledalce prineslo dosti več zanimanja za japonske serije kot bi ga DVD prodaje kdajkoli lahko, še posebej, če anime ni prikazan na televiziji, potem definitivno ni namenjene dovolj promocije za nove serije. Gledanje fansubov in potem udeleževanje konvencij je zagotovo logičen korak k širjenju in razvoju anime ljubiteljstva in ljubiteljstva nasploh.“ (Mikhail Koulikov, *Getfresh. Otakon 2008 Fansubs and Industry Panel. animenewsnetwork.com, 26.8.2009*)

Obstaja še en razlog, zakaj so ljubiteljski prevodi tudi bolj zaželeni. Pri gledanju animejev je pomembno predvsem, da so prevodi kar se da korektni in ne izpuščajo pomembnih informacij, kar se rado zgodi pri DVD izdajah ali video pretočnih straneh zaradi standardov dolžine podnapisov in slabega znanja prevajalcev. Prevajalci v industriji opravljajo tudi več nalog pri izdelavi podnapisov, zato so končni izdelki nizke kvalitete, kar pa precej ljubiteljev odvrne od nakupa/ogleda le-teh. Medtem, ko imajo fansubberji tri različne faze za izdelavo ključnih prevodov in časovnih uskladitev, v industriji opravlja vsa ta dela en človek. Prav tako se nekatere skupine tudi toliko organizirajo, da v stranskih komentarjih (ali na začetku/koncu) pojasnijo ozadje kakšnega dogajanja, besede in poteze.

Nekateri animeji se fansubajo tudi zaradi neupravičene cenzure v licenciranih naslovih (recimo *One Piece*, *Naruto*, *Dragon Ball*, *Sailor Moon* itd.). Medtem, ko japonske izdaje nimajo nikakršne cenzure, se pri tujih izdajah pogosto dogaja, da izgubijo mnogo podrobnosti. Razlog cenzure v licenciranih animejih je, da so po njihovem mnenju nekateri naslovi namenjeni mlajši ciljni publiki in v njih ne želijo spodbujati nasilja ali slabih navad. Krvavi pretepi, orožja in cigareti so stalnica v mnogih naslovih, ki so namenjeni starejšim mladoletnikom. Ko potencialni gledalec, ki je na televiziji ali DVD-ju gledal tovrstno vsebino, izve za neupravičeno cenzuro, v veliki verjetnosti raje poišče fansubbano necenzurirano verzijo.

- ***Cenzura v licenciranih animejih***

Medtem, ko so serije za najmlajše cenzurirane zaradi razlik med kulturama, so naslovi za malce starejše mladoletnike cenzurirane zaradi vsebovanega nasilja, heretike, slabih navad

Juvan, Blaž: *Pomen ljubiteljskih prevodov za svetovno razširjenost*. Dip. nal. Ljubljana, IAM, 2009
in kletvic. Pištole zamenjajo z igračkami, določene znake spremenijo, cigarete zbršejo in
kletvice pri sinhronizaciji glasov omilijo.

Ilustracija 11: Zaslonska slika primerjave iz Yu-Gi-Oha, kjer je na levi cenzurirana angleška verzija hexagrama in na desni originalna japonska. (YuGiOhHexagramEdit.jpg. Wikipedia. 2008)

Ilustracija 12: Zaslonska slika iz animeja "One Piece", ki se je predvajal na televiziji na Tajski. Osebi so zaradi kajenja cenzurirali celo glavo. (Manop. One Piece. 16.11.2007)

Prisotne so tudi cenzure na področju golote in seksualnosti. To se prakticira predvsem v Ameriki, na Japonskem pa manj. Na Japonskem zaradi prepovedi prikazovanja golote na televiziji sicer cenzurirajo svoje animeje, Američani pa grejo pri tem včasih preveč v ekstreme. V ameriški verziji animeja Sailor Moon so popravili vse transformacije deklet v glavnih vlogah, saj so v izvirniku pri silhuetni transformaciji vidni obrisi prsi deklet. Tovrstni popravki niso omejeni le na animeje za gledalce v puberteti, ampak tudi tiste za bolj odrasle.

Ilustracija 13: Iz animeja "Sailor moon".

Japonska verzija na zgornji sliki in Ameriška cenzura na spodnji. (Sailor Moon episode 4 dub change example.jpg. Wikipedia. 2007)

Precej cenzuriranja se pojavlja tudi v istospolnih temah, kjer med liki ni intimnih odnosov. Ponovno se lahko vrnemo na ameriško izdajo Sailor Moon-a, kjer so spremenili spol Sailor Uranus v moškega, jo preoblekli v moškega in tudi opremili z moškim glasom. Podobna situacija se je zgodila pri Pokemonih, kjer so eno epizodo v celoti izrezali, ker je James iz Ekipe Raketa nosil bikini in napihnjene prsi.

Pri bolj ekstremnih cenzurah, kamor spada tudi serija Sailor Moon, so v ameriški verziji spremenili odnos med ženskima likoma Sailor Neptun in Sailor Uranus iz romantičnega para v sestrični. Ker bi posledično morali prikazati tudi poljube med njima, so take scene kar izrezali.

(Editing of anime in American distribution: Direct censorship. Wikipedia.com. 05.09.2009.)

5.3 Načini razširjanja

V vsaki novejši fansub skupini obstaja ekipa distributerjev, ki s svojimi internetnimi linijami postavijo nove epizode na različna internetna omrežja. Najbolj zaželeni so tisti s povezavami, ki presegajo običajne, saj se ob navalu »doljemanja« zbere na eni datoteki tudi več tisoč uporabnikov.

V začetku digitalnega razširjanja fansubov je bilo bolj popularno **IRC omrežje**, saj so nove epizode enostavno postavili na bote (navidezni uporabnik, ki je pravzaprav programska skripta in lahko služi razpošiljanju kakršne koli vsebine). Ta vrsta distribucije se uporablja še danes, vendar le v redkih skupinah, saj je potrebno plačevati strežnike. Nadomestil ga je dosti hitrejši p2p protokol **Torrent**. Ta deluje na principu pošiljanja datotek med semeni in soležniki. Pri tem omrežju sejejo datoteke tudi soležniki, ki »dolpotegujejo« datoteke. Hitrosti so lahko ogromne in ni nikakršne obremenitve za spletne strežnike. Za daljšo obstojnost datotek je tukaj še **ed2k omrežje**, ki deluje podobno kot Torrent, le da so prenosi počasnejši, uporabnik pa se mora povezati na strežnike znotraj programa (recimo eMule), ki nato razpolaga s sejanimi datotekami. V redkih primerih se uporablja tudi „**direct download**“, kjer je vsebina postavljena na spletne strežnike in je na razpolago vsakemu spletnemu obiskovalcu. Hitrosti te distribucije so odvisne od sposobnosti strežnika, poleg tega pa je večja nevarnost, da bo vsebina izbrisana s strani administratorjev strežnika in kršitelji preganjani, ker je ilegalna.

5.4 Kvaliteta med različnimi fansub skupinami

Fansub scena še zdaleč ni tako popolna, kot se morda zdi. Zaradi različnega nivoja znanja jezikov angleščine in japonščine med prevajalci, se pojavijo precejšnje razlike pri končnih prevodih fansubov. Za primer si vzemimo isti dialog iz *Ghost in the Shell* animeja, ki so ga prevajale tri fansub skupine – AnimeJunkies, AnimeOne in Anime-Kraze.

Ilustracija 14: Iz animeja *Ghost in the shell*, prevajali AnimeJunkies, AnimeOne in Anime-Kraze. (Jorge Díaz Cintas. *Fansubs: Audiovisual Translation in an Amateur Environment*. 2006)

Juvan, Blaž: Pomen ljubiteljskih prevodov za svetovno razširjenost. Dip. nal. Ljubljana, IAM, 2009

AnimeJunkies verzija je najbolj opevan spodleteli prevod v celotni fansubbing sceni. Pravzaprav nam celo google pri iskanju besednih zvez "mass naked child events" izvrže zadetke glede pritoževanja na slab prevod AnimeJunkies skupine. Po mnenju ljubiteljev je originalni dialog lepo preveden pri skupinah AnimeOne in Anime-Kraze, medtem ko ima AnimeJunkies prevod popolnoma drug pomen. Razlog za napako je lahko, da je prevajalec kaj preslišal ali pa se zmotil pri interpretaciji originalnega dialoga. Najpomembnejše pri vsem je, da je isti anime prevajalo večje število fansub skupin in se prevodi med njimi razlikujejo. (*Jorge Díaz Cintas in sod. Jostrans.org, 2006, str. 37-52*)

Poleg slabih prevodov iz japonskih dialogov v angleške podnapise se najdejo tudi nadaljnji prevodi iz angleških podnapisov, čeprav kvalitetnih, v druge jezike. Pri prevajanju iz jezika v jezik se rado dogaja, da se izgublja mnogo dialogov ali pa se le-te narobe interpretira. Za primer lahko vzamemo angleške podnapise, prevedene v slovenščino.

Ilustracija 15: Iz animeja "Tokyo Magnitude 8.0", slovenski prevod Si-Subs skupine. (Blaž Juvan. Tokyo Magnitude 8.0. 5.9.2009)

V zgornjem primeru fantek v originalnem japonskem dialogu reče: "Ali ni to čudovito?", v angleščini so fansubberji tekst skrajšali na "That's great!", v zelo oskubljenem slovenskem prevodu pa je bil končni prevod: "Krasno!". Čeprav je to le malenkostna napaka pri prevajanju, se lahko zgodijo tudi večje, ki posledično zmanjšajo razumevanje vsebine.

5.5 Avtorske pravice

Fansubbing je z vidika avtorski pravic ilegalno početje, saj prevajanje in distribucija avtorsko zaščitene AV vsebine ni v skladu z zakonodajo. Ker bi Japonska morala vložiti obtožnice za kršenje pravic zoper kršitelje v Ameriki in ker je ta postopek finančno zelo velik podvig, se s tem niti ne obremenjujejo. Zato se Japonska industrija ne ukvarja veliko s preganjanjem fansubberjev. Amerika sama po sebi ne vlaga obtožnic zaradi kršenja pravic, ker to ni njihova zaščitena vsebina in se jih ne tiče. Ko ameriška podjetja zakupijo licence za animejske naslove, imajo pravico tudi za podajanje obtožnic, vendar od nekdanj velja tudi moralna koda, da ob naznanitvi zakupa naslova, fansubberji prenehajo s prevajanjem in razpečevanjem tega specifičnega naslova.

„V državah, ki so pod Bernovo konvencijo, fansubi kršijo avtorske pravice, vendar se fansubberji tradicionalno držijo skupne moralne kode, zaradi česar se ne vidijo kot spletni pirati. Fansube naredijo ljubitelji za ljubitelje in niso namenjeni komercialnim namenom. Mnogi so prepričanja, da se fansubi nikoli ne bi smeli širiti z dobičkom. Lahko se ponudijo ali pa računajo le za stroške, ki nastanejo pri širjenju (običajno stroški za prazno kaseto in poštni stroški). Mnogi fansubi vsebujejo tudi tekst z „To je brezplačen fansub: ni za prodajo, izposojajo ali javno dražbo“, ki je dovolj opazen med gledanjem, da jih tihotapci ponarejenih DVD-jev ne morejo uporabiti za prodajo. Vseeno nekatere strani za plačilo omogočajo »doljemanje« fansubov in večjo razpolago internetne širine ...“ (*Fansub: Legal and ethical issues. Wikipedia.com. 05.09.2009*)

Na žalost je večina današnjih novo nastalih fansubberjev izgubilo spoštovanje do industrije in moralne kode ne upoštevajo več. V nekaterih primerih fansub skupine dobijo tudi elektronsko pošto od bodočega distributerja določenega naslova za njihovo državo. Takrat bi se morali fansubberji odmakniti od nadaljnega prevajanja le-tega naslova, vendar le redki to tudi storijo. Pravnih postopkov proti skupinam običajno ne sprožajo, poskusijo pa onesposobiti stran skupine preko ponudnikov gostovanja.

V enem primeru obstaja tuji distributer, ki v svoji državi nadzira »doljemanje« licenciranih animejev. Kršitelje opozori in tudi sodno preganja:

“V Singapurju distributer animejev Odex aktivno sledi in pošilja zakonske grožnje proti internetnim uporabnikom od leta 2007. Ti uporabniki so baje dolpotegovali fansubbane animeje preko Bittorrent omrežja. Sodišče ukaže internetnim ponudnikom, naj razkrijejo osebne podatke, kar gre v naklonjenost Odexa in vodi v pošiljanje zakonskih groženj uporabnikom in tudi v izven-sodno preganjanje z vsaj 2000 ameriških dolarjev odškodnine.

Juvan, Blaž: Pomen ljubiteljskih prevodov za svetovno razširjenost. Dip. nal. Ljubljana, IAM, 2009
Najmlajša obtožena oseba do sedaj je bil 9 let star uporabnik. " (Fansub: Recent legal action.
Wikipedia.com. 05.09.2009)

Definitivno ljubitelji animejev tega ne morejo prežvečiti, saj distributer uničuje ljubiteljsko dejavnost, ki je za širitev skupnosti ljubiteljev še kako nujna. Podjetje Odex se ne zaveda mentalitete ljubiteljev animejev in vleče industrijo v popolnoma napačno smer. Gospod Stephen Sing, ki je lastnik in pobudnik takega delovanja Odex podjetja, je zaradi tega eden najbolj osovraženih ljudi v Singapuru.

"Opazovalci medijske industrije pravijo, da je tukaj kampanja proti gospodu Singu verjetno najbolj krvoločeno spletni napad. Zelo razširjen digitalni "wanted" plakat označuje gospoda Singa "najbolj osovraženo osebo animejske skupnosti"."
(Chua Hian Hou. SINGAPORE: Anime firm boss gets online death threats. asiamedia.ucla.edu..2007)

5.6 Ljubiteljski prevajalci DA ali NE?

Čeprav se danes počasi že uvaja nov sistem distribuiranja novih naslovov preko spletno pretočnih predvajalnikov, fansub skupine še vedno vztrajajo pri razširjanju enakih naslovov tudi po ilegalnih poteh. Storitvi, kot sta Youtube in Crunchyroll, sta resda finančno najprimernejši način za prikazovanje vsebin. Tako tudi zahodne države in Japonci v bolj odročnih krajih prihajajo do novih vsebin. Čeprav so animeji dostopni na video pretočnih straneh, jih ljubitelji še vedno objavljajo v fansub obliki. Nad tem je razočarana tudi ena izmed občasnih gledalcev animejev, ki pravi:

"Čeprav distributerji animejev delajo na tem, da objavijo prevedene animejske epizode v digitalni obliki v nekaj urah po uradnem predvajanju na Japonskih televizijah, se težave z ilegalnim prenašanjem fansubov še vedno nadaljujejo. Obstajajo fansubberji, ki bodo epizode pobrali iz internetnih virov, vanje vstavili svoje podnapise in naprej distribuirali kot svoj fansub na p2p omrežjih. (Lesley Aeschliman. Effects of Fansubbers & Pirates on Anime's Future. bellaonline.com. 2009)

Vendar se ne zaveda mentalitete ljubiteljske skupnosti in tistih velikih ljubiteljev, ki ob fansubih že dolgo živijo. To najbolje pojasni eden izmed blogerjev in tudi velik ljubitelj animejev:

„Mnogi na Japonskem sedaj častijo Crunchyroll, ki naj bi jih rešil. CR se je premaknil na legalno metodo in naredil kupčije s precej japonskimi podjetji. Ampak, odkrito povedano, ta način na dolgi rok ne bo deloval, razen če se bo ponudba nadgrajevala. Ne le, da je velik

Juvan, Blaž: Pomen ljubiteljskih prevodov za svetovno razširjenost. Dip. nal. Ljubljana, IAM, 2009
odpor proti CR zaradi njegovega zgodnjega odklona prvotnega namena strani, vendar je tudi veliko pomanjkljivosti – recimo kvaliteta videa in dejstvo, da je le spletno pretočna video vsebina.

Samo po sebi ni nič narobe s spletno pretočno video vsebino, ampak distributerji animejev ne bi smeli pozabiti, da je veliko težkih ljubiteljev poznavalcev, ki prepoznajo in cenijo kvaliteto, ki jim jo digitalni svet ponuja in imajo tudi dolgo zgodovino med fansubi. Trg ima raje svobodo in prijetnost pri doljemanju celotnega videa na svoj trdi disk, pripravljeno na ogled ob katerem koli času, kjerkoli, brez obveznosti do spletne strani ali zmogljivosti internetne povezave.“
(Essays. Ideal Anime Distribution Model. pirez.org, 30.1.2009)

Ne glede na to, kaj pravita zakonodaja in industrija, fansubi ustvarjajo ljubiteljske skupnosti in ljubiteljske skupnosti privabljajo nove ljubitelje. Čeprav industrija tega nikoli ne bo priznala, neuradno pritrjujejo, da ljubitelji ustvarjajo trg in ljubitelje ustvarjajo fansubi.

“Ko izidejo nove epizode Naruto serije, se ljubitelji zberejo na IRC omrežju in drugih omrežjih, sodelujejo in skupaj ustvarijo prevedeno verzijo, ter naložijo na splet.” (Joi Ito. *Fandom shows that file sharing can create "gained fans" not "lost customers"*. 2005)

Seveda pa nalaganje audio-vizualnih vsebin na splet s priloženimi podnapisi še ne ustvarja skupnosti. Skupnost se ustvarja na spletnih forumih in IRC omrežju, kjer se debatira o novih epizodah, postavlja teze za nadaljnje dogajanje, komentira kvaliteto posameznih epizod in z nekaj kreativnosti ustvarja novo vsebino.

“Po zaslugi mreže internetnih anime ljubiteljev je Naruto še vedno niša, vendar je popularen po celem svetu” (Joi Ito. *Fandom shows that file sharing can create "gained fans" not "lost customers"*. 2005)

To je le eno od mnogih mnenj, da ljubiteljske skupnosti živijo od vsebine, ki jo fansubberji dajo na voljo. Če le-te ne bi bilo, skupnosti ne bi živele s tako polno žlico kot sedaj. Obenem obstaja zelo podobna veja ljubiteljev, ki ustvarjajo ljubiteljske japonske stripe (doujinshi), ki so ilegalni derivati originalnih del. Ta dela so prirejene zgodbe na osnovi originalnih animejev in mang.

“Take vrste dovoljenega piratstva s strani založnikov niso nova stvar. Doujinshi so stripi, ki jih izdelujejo ljubitelji japonskih stripov (mang). To so derivatna dela. Ustvarjajo svoje zgodbe na podlagi znanih stripov. Imajo ogromno konvencijo in neverjetno skupnost. Večina založnikov stripov spodbuja skupnost doujinshijev, ker se zavedajo, da s tem povečujejo potrebo po originalnih delih. Ta vrsta derivatnih del in razdeljevanja ustvarja “ljubitelje” in ne

Juvan, Blaž: *Pomen ljubiteljskih prevodov za svetovno razširjenost. Dip. nal. Ljubljana, IAM, 2009*
"izgubljene stranke"."

(Joi Ito. *Fandom shows that file sharing can create "gained fans" not "lost customers"*. 2005)

5.7 Nova moralna koda fansubbanja

Zaradi precejšnega napredka tehnologije, hitrejšega postopka fansubbanja in večanja zanimanja ameriških distributerjev za nove animejske naslove, se nekdanja koda postavlja navzkriž današnjim fansubberjem. Zato je prišel s strani največje ameriške animejske informativne strani animenewsnetwork.com predlog za novo moralno kodo, ki bi ji morali fansubberji slediti, da bi še vedno ohranili miroljubne odnose med industrijo in ljubiteljsko skupnostjo:

"1. Glavni namen fansubov je, da angleško govoreči ljubitelji lahko dostopajo do obskurnih animejev, česar drugače ne bi mogli.

a) Vsaj enkrat letno bi lahko fansub skupina upravičila svoj obstoj s prevajanjem obskurnega ali starejšega naslova

b) Fansubberji prav nič ne pomagajo skupnosti s ponovnim prevajanjem dela, ki je že bilo prevedeno. Potemtakem, če fansub za anime že obstaja, bi morali usmeriti svoje sile v drug naslov, razen če ima obstoječi zelo slabe prevode.

2. Sekundarni namen fansubov je, da ljubitelji okusijo anime, ki bo nekoč licenciran.

a) Zaradi hitrosti, pri katerih so novi naslovi licencirani, lahko predvidevamo, da bodo med njimi tudi novejši naslovi. Zato bi moralo biti fansubbanih le 4 ali 5 epizod, ravno toliko, da se jih lahko preizkusi.

b) Če se na japonskem zaključi predvajanje serije (ali leto po tem, ko se je predvajala prva epizoda) in še vedno ni licenciran, se lahko s fansubbanjem nadaljuje.

3. Fansubi se ne smejo upoštevati kot nadomestek legalnih angleških kopij animejev.

a) Ne distribuirajte animejev, ki so že licencirani v Ameriki. Distribucija se mora prenehati tisti trenutek, ko je licenca najavljena. Vsakršno nadaljnje distribuiranje po naznanitvi je kršenje pravic in fansubber bo sodno preganjan.

b) Fansubi niso zato, da tekmujejo s profesionalnimi produkti, zato perfekcija ni njihov cilj. Manjši popravki na videu ali prevodih še ne opravičijo ustvarjanja novega konkurenčnega fansuba.

c) Fansubi niso zato, da tekmujejo s profesionalnimi produkti, zato se avdio/video

Juvan, Blaž: *Pomen ljubiteljskih prevodov za svetovno razširjenost*. Dip. nal. Ljubljana, IAM, 2009
kvaliteta ne bi smela primerjati ali biti boljša od profesionalnih DVD-jev. V bistvu je
ogromna velikost datotek ovira pri širjenju fansubov in nasprotuje povečanju
zanimanja za naslove. 175 MB pri 25-minutnih epizodah bi morala biti maksimalna
velikost ali še bolje, 140 MB.

4. Fansubberji bi morali delovati na način, ki bi minimalno vplival na komercialne interese podjetij s produkcijo animejev, pri čemer je največji interes ljubiteljev animejev, da so ta podjetja zdrava in izdelujejo več novih animejev.

a) Ne fansubajte anime ameriške koprodukcije. Čeprav podjetje še ni najavilo licence ali datuma uradne objave, smo lahko prepričani, da pride tudi v ZDA.

b) Če pri Japonskem podjetju nastopi težava pri produkciji DVD-ja z angleškimi podnapisi, ne fansubajte ga, sploh pa ga ne ripajte in se pretvarjajte, da je to fansub. Regija 2 se pri DVD-jih zlahka zlomi in ni nikakršna ovira, ki bi opravičevala izdelave fansuba.

c) Če avtorji izrazijo željo, naj se njihovo delo ne širi preko interneta, se to željo spoštuje.

d) Spodbujanje in podpiranje ljudi, ki kupujejo DVD-je iz Regije 2 ob izidu, je dobra ideja. Pripravite časovno usklajene tekstovne podnapise za te japonske DVD izdaje, katere kupujejo ljudje, ki ne razumejo japonščine.

5. Pomembno je, kako se drugi ljubitelji obnašajo, saj to vpliva na celotno ljubiteljsko skupnost.

a) Če vidite že licenciran anime na spletni strani kakšne fansub skupine, jih glede tega obvestite. Če ga ne odstranijo v določenem času, pošljite elektronsko sporočilo podjetju, ki drži licenco. Ne pozabite dodati tudi povezave in kateri izmed licenčnih naslovov je fansubban.

b) Fansubber bi moral promovirati moralno kodo fansubov s prikazovanjem določenih besednih zvez v animeju, ki se jih mora gledalec držati:

- ni za prodajo, izposojo ali dražbo
- ne distribuirajte po najavljeni licenci
- če vam je ta anime všeč, kupite legalno kopijo, ko bo na voljo

6. Fansube izdelujete prostovoljno v vašem prostem času, ker ste ljubitelj. Nikoli ne delajte iz osebne koristi ali prepoznavnosti. Če kdajkoli dobite občutek, da bi morali dobiti nagrado za uspešno delo, ste najverjetneje delali iz napačnih razlogov.

a) Cilj fansubberjev je, da promovirajo anime, ki ga fansubbajo in ne sebe. Potemtakem fansub ne bi smel vsebovati zaslug (prevajalec, časovni usklajevalec ipd.) ali vodegai

Juvan, Blaž: Pomen ljubiteljskih prevodov za svetovno razširjenost. Dip. nal. Ljubljana, IAM, 2009
žiga, ki predstavlja skupino. Edina izjema je lahko ime in spletna stran skupine,
predstavljena vidno na začetku ali koncu.

B)Iz fansubov se nikakor ne sme pridobivati denarja. Denar se lahko zahteva le v primeru, če se fansub pošilja preko pošte, kjer je treba plačati poštno stroške in praznih CD/DVD medijev. Ne sme se zaračunavati tudi za delo kopiranja materiala ali pot do pošte, ker je to delo v celoti prostovoljno. Če nastanejo stroški pri distribuciji, se letih ne sme zaokroževati navzgor, četudi zaradi lažjega računanja.

c) Začetni stroški in stroški nadgradenj za opremo fansubbinga je povsem odgovornost tistih, ki bodo podnaslavljali/distribuirali. Nikakor ne smete zaračunavati za nedistribucijske stroške, ki zadevajo fansubbing; recimo kupovanje R2 DVD-jev ali stroške prevodov in vzdrževanje strani. Zaračunavanje teh stroškov ljubiteljem animejev, ki želijo fansube, je nerazumljivo. Ti stroški so smatrani kot vključitev v ta zelo drag hobi. Dovoljeni so le prostovoljni prispevki ljubiteljev ali drugih virov, vendar le za kritje stroškov.“

(A New Ethical Code for Digital Fansubbing. animenewsnetwork.com. 6.9.2009)

6 SKLEP

Ljubitelji animejev se vrtijo okoli industrije in industrija animejev okoli ljubiteljev. Avtorji želijo prikazati svoje stvaritve čim več potencialnim kupcem DVD-jev in potencialni kupci hočejo videti le najboljše od njih. Kdo izmed distributerjev pa lahko najhitreje dostavi nove naslove na zaslone gledalcev? Če odštejemo primarni japonski trg, kjer se nove serije zaradi lastne promocije predvajajo le na nekaj televizijskih postajah, še nobenemu tujemu distributerju ni uspelo najti pravega načina za direktno predvajanje tovrstne vsebine, z vključenimi večjezičnimi podnapisi, možnostjo »dolpotega« in visoke kvalitete. Ker ljubitelji vsega ne dobijo preko televizijskih mrež, se udeležujejo internetnih strani, ki imajo zgrajene lastne skupnosti, društva in mnoge načine preko katerih ljubitelji pridejo do informacij in povezav do ilegalnih fansubov. O teh potem debatirajo na ustvarjenih forumih, pri tem pa s svojimi prispevki/članki ustvarjajo nove ljubitelje posameznih franšiz. Ne glede na to, ali ljubitelji »dolvlečejo« animeje ali jih gledajo na televiziji, če jim je gledan naslov res všeč, ga bodo tudi kupili. Tega se zavedajo japonski avtorji, tuji distributerji pa v večini ne.

Fansubberji so najprimernejši člen v celotni verigi industrije, saj s svojimi izdelki brezplačno promovirajo izbrane naslove, ki jih distributerji morda ne bi pobrali ali vanje vložili dovolj promocije, še posebej tiste najbolj obskurne. Ali kot je zapisal večletni ljubitelj za angleško revijo: *»Fansubberji distribuirajo animeje v angleščini in v druge jezike s hitrostjo, s katero se uradni distributerji ne morejo kosati. Doslej še ni bilo bolj priročne distribucijske poti do končnega gledalca kot so fansubi. Funkcija nezakonite distribucije animejev igra posel, ki je mnogo boljši od vseh današnjih legalnih alternativ, ki jih ponujajo zahtevnim ljubiteljem. Fansubbanje ne bi obstajalo v takšni obliki, če bi bila legalna distribucija animejev učinkovita.«* (Miha Jenko "Lythka": True Fans? Industry Exposé. Neo Magazine, št. 61, 2009)

Fansubberji v svoje izdelke vložijo ogromno truda in znanja, se nekaterim vsebinam v animejih posvetijo tudi mnogo bolje, kot bi se uradni distributerji in za svoje opravljeno delo niti ne zahtevajo plačila. Komercialno razširjanje lastnih fansubov prezirajo in se izogibajo nalaganju svojih končnih izdelkov na pretočne video strani. Ne vidijo se v vlogi spletnih piratov, ampak velikih ljubiteljev, ki širijo svoj hobi med druge somišljenike. In več kot je somišljenikov, bolj je poplačan njihov trud.

V Sloveniji je skupnost ljubiteljev animejev zelo krhka. Zaradi majhnega števila pritoka animejev, se le redko kdo odpravi po spletu poiskati kaj več s tega področja. Medtem, ko radovednost učinkuje na svetovni ljubiteljski sceni, v Sloveniji povprečne gledalce animeji sploh ne navdušijo, morda zaradi majhnega števila prebivalcev ali pa samo stereotipskega

Juvan, Blaž: Pomen ljubiteljskih prevodov za svetovno razširjenost. Dip. nal. Ljubljana, IAM, 2009

mišljenja o animejih. Slovenski gledalci imajo velik odpor proti nečemu novemu, še posebej, če imajo že predhodno ustvarjeno splošno mnenje, da so animeji nasilni, perverzni ali še slabše – namenjeni so otrokom. V Sloveniji so bile v zadnjih 10-ih letih ustvarjene tri skupnosti: AnimeSlovenija, AnimeSeirei in SloAnime. Od navedenih je le še SloAnime aktiven z različnimi projekti – novičkarskim portalom, forumi, fansubbingom, revijo, blogosfero in še kaj. S slovenskimi fansubi je bilo ustvarjenih precej novih ljubiteljev, vendar pa le redki pričnejo sodelovati v spletnih diskusijah, kar postavi velik dvom v uspeh slovenske anime scene le na podlagi fansubov in aktivne skupnosti. Ljubiteljev je za Slovenijo dovolj, so le precej razdrobljeni in nezainteresirani za skupnosti.

7 VIRI

- [1] History of anime: Wikipedia. Objava na spletni strani:
www.wikipedia.org 12.01.2009. Dostopno na:
<http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_anime>. Citirano: 14.07.2009
- [2] Fansub: Wikipedia. Objava na spletni strani:
www.wikipedia.org 12.01.2009. Dostopno na:
<<http://en.wikipedia.org/wiki/Fansub>>. Citirano: 14.07.2009
- [3] *Larch*. What Goes Into a Fansub. Objava na spletni strani:
<http://larcho.wordpress.com> 14.07.2008. Dostopno na:
<<http://larcho.wordpress.com/2008/07/14/what-goes-into-a-fansub-aka-an-idiots-guide/>>.
Citirano: 8.8.2009
- [4] *Jorge Díaz Cintas, Pablo Muñoz Sánchez*. Fansubs: Audiovisual Translation in an Amateur Environment. Objava na spletni strani:
<http://www.jostrans.org> 2006. Dostopno na:
<http://www.jostrans.org/issue06/art_diaz_munoz.php> Citirano: 03.09.2009
- [5] *Mikhail Koulikov*. Otakon 2008 Fansubs and Industry Panel. Objava na spletni strani:
<http://www.animenewsnetwork.com> 16.8.2008. Dostopno na:
<<http://www.animenewsnetwork.com/convention/2008/fansubs-and-industry-panel>>. Citirano
20.8.2009.
- [6] A New Ethical Code for Digital Fansubbing. Objava na spletni strani:
<http://www.animenewsnetwork.com> 08.06.2003. Dostopno na:
<<http://www.animenewsnetwork.com/feature/2003-06-08/2>> Citirano 06.09.2009
- [7] Vse o animejih. Objava na spletni strani:
<http://www.sloanime.org> 01.03.2008. Dostopno na:
<http://www.sloanime.org/index.php?option=com_content&view=article&id=15&Itemid=9>
Citirano 01.07.2009

Juvan, Blaž: Pomen ljubiteljskih prevodov za svetovno razširjenost. Dip. nal. Ljubljana, IAM, 2009

[8] *Chua Hian Hou*. SINGAPORE: Anime firm boss gets online death threats. Objava na spletni strani:

<http://www.asiamedia.ucla.edu> 16.08.2007. Dostopno na:

<<http://www.asiamedia.ucla.edu/article-southeastasia.asp?parentid=76054>>. Citirano

06.09.2009

[9] *Lesley Aeschliman*. Effects of Fansubbers & Pirates on Anime's Future. Objava na spletni strani:

<http://www.bellaonline.com> 2009. Dostopno na:

<<http://www.bellaonline.com/articles/art9892.asp>>. Citirano 7.9.2009

[10] *Joi, Ito*. Fandom shows that file sharing can create "gained fans" not "lost customers".

Objava na spletni strani:

<http://joi.ito.com> 10.05.2005. Dostopno na:

<<http://joi.ito.com/weblog/2005/05/10/fandom-shows-th.html>>. Citirano 10.09.2009

[11] *Anime: Animeji v Sloveniji*. Objava na spletni strani:

<http://wikipedia.com> 2009. Dostopno na:

<<http://sl.wikipedia.org/wiki/Anime>>. Citirano 01.09.2009

[12] *Anime industry*. Objava na spletni strani:

<http://wikipedia.com> 2009. Dostopno na:

<http://en.wikipedia.org/wiki/Anime_industry>. Citirano 04.09.2009

[13] *Editing of anime in American distribution*. Objava na spletni strani

<http://wikipedia.com> 2009. Dostopno na:

<http://en.wikipedia.org/wiki/Editing_of_anime_in_American_distribution>. Citirano

05.09.2009

[14] *Jonathan Clements & Helen McCarthy: The Anime Encyclopedia (A guide to Japanese animation since 1917)*. Titan Books Ltd. 2007

[15] *Frenchy Lunning: Emerging Worlds of Anime and Manga (Mechademia)*. University of Minnesota Press. 2006

Juvan, Blaž: *Pomen ljubiteljskih prevodov za svetovno razširjenost*. Dip. nal. Ljubljana, IAM, 2009

[16] Jenko, Miha(Lythka): True Fans? Industry Exposé. Neo Magazine, št. 61, 2009 (spletni naslov: <http://www.neomag.co.uk>)

AV viri

[17] Ilustracija1 (.jpg). Blaž Juvan. Dostopno na:

<http://slike.sloanime.org/files/g6u7n63lu74fki6z2rjk.jpg>

[18] Ilustracija2 (.jpg). Kevin586. Dostopno na:

<http://en.wikipedia.org/wiki/File:LDDVDComparison.jpg>

[19] Ilustracija11 (.jpg). Wikipedia. Dostopno na:

<http://en.wikipedia.org/wiki/File:YuGiOhHexagramEdit.jpg#file>

[20] Ilustracija12 (.jpg). Manop. Dostopno na:

<http://en.wikipedia.org/wiki/index.html?curid=14269000#file>

[21] Ilustracija13 (.jpg). Wikipedia. Dostopno na:

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Sailor_Moon_episode_4_dub_change_example.jpg#file

[22] Ilustracija14 (.jpg). Jorge Díaz Cintas, Pablo Muñoz Sánchez. Dostopno na:

<http://www.jostrans.org/issue06/images/diaz3.jpg>

[23] *Sola*. 2007. Produkcijska hiša Nomad. Angleški fansub podnapisi last Lunar skupine.

<http://www.lunarforums.org/>

[24] *One Piece*. 2000-2009. Produkcijska hiša Toei Animation.

[25] *Yu-Gi-Oh*. 2000-2004. Produkcijska hiša Gallop.

[26] *Hayate no Gotoku*. 2008-2009. Produkcijska hiša J.C.Staff. Angleški fansub podnapisi last skupin Eclipse in StaticSubs. <http://www.staticsubs.org/>

[27] *Haibane Renmei*. 2002. Produkcijska hiša Radix. Slovenski fansub podnapisi last Jureta Pečarja. <https://jure.pecar.org/haibanerenmei/>

[28] *Devil May Cry*. 2007. Produkcijska hiša Madhouse. Angleški fansub podnapis last skupine Animanda. <http://www.animanda.net/>

[29] *Gunslinger Girl*. 2003-2004. Produkcijska hiša Madhouse. Angleški fansub podnapis last skupine Seichi. <http://anidb.net/g265>

[29] *Lucky Star*. 2007. Produkcijska hiša Kyoto Animation. Angleški fansub podnapis last skupine a.f.k. <http://anidb.net/g3>

[31] *Tokyo Magnitude*. 2009. Produkcijska hiša Bones. Angleški podnapisi last skupine BSS, v slovenščino prevedla Si-Subs skupina. <http://bssubs.net/>, <http://si-subs.blogspot.com/>

Izjava o avtorstvu

»Študent JUVAN BLAŽ izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr. PETRA PURGA in dovolim objavo diplomskega dela na intranetu IAM – Višje šole za multimedije.

Ljubljana, 24.9.2009

Podpis študenta: _____ «